

Anti-
RUMQUR

Μάθημα 2^ο

Anti-
RUMQUR

stiftung
digitale
chancen

CITIZENS
IN POWER

challedu
Inclusion | gender | education

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Η παρούσα δημοσίευση αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο του συγγραφέα/των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων σχετικά με την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και την Υπερθέρμανση του Πλανήτη

Εισαγωγή

Ενότητες

1 Κοινωνιολογικοί παράγοντες

1.1 Θεωρητική εισαγωγή. Επεξήγηση των κοινωνικοπολιτισμικών παραγόντων πίσω από τις ψευδείς ειδήσεις σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή

1.2 Μάντεψε ποιος - εντοπισμός των σχετικών δρώντων στη διάδοση ψευδών ειδήσεων

2 Δεξιότητες Γραμματισμού και Κριτικής Σκέψης στα Μέσα Ενημέρωσης

2.1 Εντοπισμός και Επαλήθευση

2.2 Το Σχέδιο Δράσης μου για το Διαδίκτυο

3 Στρατηγικές για τον εντοπισμό και την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων

3.1 Θεωρητική εισαγωγή. Στρατηγικές για τον εντοπισμό και την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων.

3.2 Ανταπόκριση και Ενημέρωση

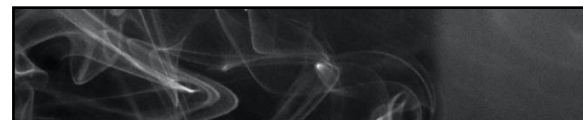
4 Μελέτες Περίπτωσης

4.1 Μελέτη Περίπτωσης 1 – Τα Δελφίνια της Βενετίας

4.2 Μελέτη Περίπτωσης 2 – Αναφορά του περιοδικού “Under scrutiny”

Παραρτήματα

Creative Commons — Attribution 4.0 International — CC BY 4.0

Εισαγωγή

Η παρούσα ενότητα σκοπεύει να διδάξει και να παράσχει στους εκπαιδευόμενους την ικανότητα κατανόησης των ψευδών ειδήσεων και των ψευδών αφηγήσεων γύρω από το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής και τον αντίκτυπο που έχουν σε αυτήν. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί έναν από τους πιο προσφιλείς τομείς για την κατασκευή ψευδών ειδήσεων και παραπληροφόρησης. Πρόκειται για ένα πολύπλοκο ζήτημα που περιλαμβάνει περίπλοκες αλληλεπιδράσεις μεταξύ επιστημονικών, περιβαλλοντικών, οικονομικών και πολιτικών παραγόντων.

Η πολυπλοκότητα του θέματος μπορεί να είναι δύσκολο να κατανοηθεί από το κοινό. Ως εκ τούτου, το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής είναι πολύ επιρρεπές στην παραπληροφόρηση και στην εσφαλμένη πληροφόρηση. Πολλές φορές κυκλοφορούν ψευδείς ειδήσεις γύρω από το κλίμα, οι οποίες θέτουν υπό αμφισβήτηση την ομοφωνία που έχει εδραιωθεί μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας. Τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα συμβάλλουν περαιτέρω στη διάδοση παραπλανητικών αφηγήσεων. Η πλοήγηση στις συζητήσεις για την κλιματική αλλαγή απαιτεί γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης και καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, προκειμένου να είμαστε σε θέση να διακρίνουμε τις επιστημονικά τεκμηριωμένες πληροφορίες από τις ψευδείς ειδήσεις.

Είναι σημαντικό να διακρίνουμε μεταξύ των ψευδών ειδήσεων και των ψευδών αφηγήσεων. Οι ψευδείς αφηγήσεις είναι εκείνες που εγκαθιδρύουν μια αφηρημένη ιδέα ή έννοια, βασισμένες σε διάφορα επιχειρήματα, αλλά δεν πραγματεύονται κάτι συγκεκριμένο, παρά το ζήτημα ως τέτοιο. Για παράδειγμα, για την κλιματική αλλαγή υπάρχουν αρκετές ψευδείς αφηγήσεις, όπως η άποψη ότι «είναι απλώς ένα φυσικό φαινόμενο», «δεν αποτελεί απειλή, ούτε πρόβλημα», ότι «οι περιβαλλοντικές πολιτικές είναι μια απάτη, σχεδιασμένες για να επιβάλλουν πολιτικές ατζέντες»¹. Αυτές οι αφηγήσεις δημιουργούν συγκρούσεις, χωρίς όμως να προσδιορίζουν ποιος φταίει. Αντίθετα, ο εχθρός αυτών των επιχειρημάτων τείνει να είναι μια ευρεία έννοια (κράτος, παγκόσμια ελίτ, παγκόσμιοι οργανισμοί, βαθύ κράτος κ.λπ.). Οι αφηγήσεις αυτές είναι ισχυρές επειδή ενισχύουν και διαδίδουν την ιδέα ότι οι πολίτες χειραγωγούνται, αλλά δεν εξηγούν το γιατί και από ποιον ακριβώς. Ο κίνδυνος πηγάζει από την (ανεξέλεγκτη) δύναμη που έχουν να προκαλούν θυμό, απογοήτευση και πόλωση, στοχεύοντας στην ενεργοποίηση του μη ορθολογικού στοιχείου των ατόμων, χειραγωγώντας τα συναισθήματά τους. Ο σκοπός της διάδοσης αυτών των αφηγήσεων μπορεί να ποικίλλει, ανάλογα με το ποιος εμπλέκεται. Οι ενότητες 1 και 2 έχουν ως στόχο να εξηγήσουν και να διαφωτίσουν σχετικά με αυτό.

Οι ψευδείς ειδήσεις, από την άλλη πλευρά, είναι διαφορετικές. Βασίζονται σε μια γενική ψευδή αφήγηση και συνήθως ο απώτερος στόχος τους είναι η υποστήριξη της, αλλά συνήθως είναι πιο συγκεκριμένες. Πρόκειται ως επί το πλείστο για απλά αλλά συγκεκριμένα γεγονότα: «αυτό συνέβη», «οι επιστήμονες λένε αυτό», «κάποιος είπε αυτό...». Για παράδειγμα, όσον αφορά την κλιματική αλλαγή, μερικά παραδείγματα ψευδών ειδήσεων θα μπορούσαν να είναι τα εξής: «Το μερίδιο της Γερμανίας στις παγκόσμιες εκπομπές CO₂ είναι μόνο 1,8%». Αυτό το γεγονός είναι ψευδές, υποστηρίζοντας την ψευδή αφήγηση ότι τα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία του κλίματος είναι άσκοπα. Ο στόχος ωστόσο μπορεί να ποικίλλει, αν και θα εξακολουθούσε να ενέχει κάποιο συγκαλυμμένο συμφέρον. Στην προκειμένη περίπτωση, πολλές ψευδείς ειδήσεις, με εντυπωσιακούς και αμφιλεγόμενους τίτλους, αποσκοπούν στο να προσελκύσουν προβολές και να ενισχύσουν την προβολή του πομπού εντός της κοινότητας. Ωστόσο, αποτελούν επίσης το μέσο που χρησιμοποιούν όσοι ενδιαφέρονται για τη διάδοση ψευδών αφηγήσεων, ώστε να παρέχουν με συγκεκριμένες και μελοδραματικές υποδείξεις που όλες μαζί δίνουν στην ψευδή αφήγηση ένα συγκεκριμένο νόημα. Οι ενότητες 2 και 3 επικεντρώνονται στον εντοπισμό και τον τρόπο καταπολέμησης των ψευδών ειδήσεων που αφορούν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής.

Ενότητα 1. Κοινωνιολογικοί παράγοντες

1.1 Δραστηριότητα 1. Θεωρητική εισαγωγή. Επεξήγηση των κοινωνικοπολιτισμικών παραγόντων πίσω από τις ψευδείς ειδήσεις σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή

Διάρκεια: 15 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι: Εισαγωγή των συμμετεχόντων στους κοινωνικούς λόγους για τους οποίους οι ψευδείς ειδήσεις που αφορούν την κλιματική αλλαγή διαδίδονται και είναι δραστικές σε ορισμένα πλαίσια.

Υλικό/απαιτούμενοι πόροι. Δεδομένου ότι η δραστηριότητα αυτή είναι θεωρητική, το υλικό που απαιτείται είναι μερικά σημειωματάρια και στυλό. Ο/Η συντονιστής/τρια θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιήσει μία παρουσίαση υπό τη μορφή PowerPoint. Το περιεχόμενο θα πρέπει να αντανακλά τα ακόλουθα σημεία και γεγονότα:

Η κοινωνία παίζει θεμελιώδη ρόλο στη διάδοση των ψευδών ειδήσεων. Τα κοινωνικά δίκτυα χρησιμεύουν ως διασύνδεση αυτών των ψευδών ειδήσεων και των καναλιών στα οποία διαδίδονται. Ωστόσο, τα μεμονωμένα άτομα είναι οι τελευταίοι αποδέκτες τους. Τα άτομα σχηματίζουν κοινωνικά δίκτυα και επεκτείνουν την επιρροή τους σε άλλα άτομα. Ως εκ τούτου, ορισμένοι ατομικοί παράγοντες αποτελούν κλειδί κατά τη διαπίστωση ότι διαδίδονται ψευδείς ειδήσεις:

- Προκατάληψη επιβεβαίωσης. - Μεροληψία επιβεβαίωσης. Η προκατάληψη επιβεβαίωσης είναι μια εγγενής και υποσυνείδητη προκατάληψη που έχει κάθε άνθρωπος. Συνίσταται στην (υποσυνείδητη) επιλογή ή προτίμηση της κατανάλωσης πληροφοριών που συνάδουν με ένα ήδη υπάρχον σύνολο πεποιθήσεων. Αυτό μπορεί να παρουσιαστεί ως παράδειγμα στο χαμηλότερο επίπεδο. Τα άτομα τείνουν να δίνουν μεγαλύτερη αξιοπιστία σε εκείνες τις πληροφορίες που ενισχύουν αυτό που θεωρούν ότι είναι η αλήθεια ή τουλάχιστον κάτι που δεν πρέπει να απορρίψουν. Η προκατάληψη επιβεβαίωσης αποφορτίζει στη συνέχεια εύκολα κάθε σχετική πληροφορία ή γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με τις πεποιθήσεις του και αρπάζει κάθε μεμονωμένη χρήσιμη έννοια που προσθέτει αξία στις ιδέες και τις αξίες του. Επιπλέον, εάν το αντικρουόμενο γεγονός αποτελεί την άποψη της μειοψηφίας από αριθμητικής άποψης, το άτομο που καθοδηγείται από την προκατάληψη επιβεβαίωσης θα κάνει αναφορά στους αριθμούς προκειμένου να υποτιμήσει την εγκυρότητά του (υποστηρίζεται από ένα έναντι πολλών ατόμων, άρα το γεγονός δεν είναι έγκυρο), ενώ στην αντίθετη περίπτωση (πολλά αντικρουόμενα γεγονότα έναντι ενός επιβεβαιωμένου γεγονότος), το άτομο θα επισημάνει τη συνάφεια και τη δύναμη του επιχειρήματος για να ενισχύσει την εγκυρότητά του (πολλά αδύναμα επιχειρήματα αντισταθμίζουν τη δύναμη του ενός και μοναδικού γεγονότος).
- Ομοφιλία και «θάλαμοι αντήχησης» ("echo-chambers"). Η ομοφιλία είναι η διαδεδομένη τάση των ανθρώπων να συνδέονται με άλλα άτομα που μοιράζονται τα ίδια χαρακτηριστικά τους, η οποία παρατηρείται σχεδόν σε όλα τα κοινωνικά δίκτυα (τόσο διαδικτυακά όσο και εκτός διαδικτύου). Η συμπεριφορά αυτή ενθαρρύνεται από την κατασκευή πολλών πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης, οι οποίες προωθούν την ομοφιλία προτείνοντας νέες συνδέσεις με βάση την αντιστοίχιση των προφίλ των χρηστών ή τις αμοιβαίες μεταξύ τους συνδέσεις, για παράδειγμα, τους «φίλους» στο Facebook και τους «ακολουθούς» στο Twitter. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ομοιογενείς ομάδες ομοϊδεατών χρηστών, οι οποίες χαρακτηρίζονται με τον όρο «θάλαμοι αντήχησης», όπου οι πληροφορίες διαδίδονται εντός της ομάδας (Treen et. al, 2020). Τόσο η προκατάληψη επιβεβαίωσης όσο και η ομοφιλία επηρεάζουν έντονα τις αφηγήσεις άρνησης, καθορίζοντας τον βαθμό σημαντικότητας για ορισμένα άτομα και, ως εκ τούτου, συμβάλλοντας στη διάδοσή τους.

Διάψευση: Ένα ισχυρό γεγονός που επηρεάζει τη διάδοση των ψευδών ειδήσεων είναι η διάψευση. Η διάψευση αποτελεί ένα αποτελεσματικό εργαλείο για τα άτομα που αντιτίθενται σε ορισμένα

επιχειρήματα. Όσον αφορά το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, η διάψευση μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, όπως:

- α) *Απόρριψη των τάσεων.* Η απόρριψη των τάσεων συνίσταται στην πίστη και την υποστήριξη της θεωρίας ότι δεν υπάρχει σημαντική αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη. Οι υποστηρικτές αυτού του επιχειρήματος ισχυρίζονται ότι υπάρχουν έντονες αντιφάσεις μεταξύ της θεωρίας της υπερθέρμανσης του πλανήτη και του καθημερινού κλίματος που αντιλαμβάνονται καθημερινά. Οι άνθρωποι είναι πολύ ευαίσθητοι στα εξωτερικά ερεθίσματα και παρόλο που μπορεί να είναι ευκολότερο να κατανοήσουμε το φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη, τις αιτίες και τις συνέπειές του κ.λπ, η αδυναμία αντίληψης ότι υφίσταται μια ριζική αλλαγή στον καιρό μπορεί να αποδυναμώσει το όλο επιχειρήμα, καθώς τα άτομα μπορεί να θεωρήσουν ότι είναι διαστρεβλωμένο και δεν υπάρχει λογική μεταξύ αυτών που τους λένε και αυτών που βλέπουν. Ως εκ τούτου, μπορεί να δημιουργήσει μια προκατάληψη επιβεβαίωσης η οποία ενεργοποιείται όταν το άτομο έρχεται αντιμέτωπο με μια ψευδή είδηση, ειδικά αυτές που αφορούν το φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη.
- β) *Άρνηση της απόδοσης.* Το ότι η κλιματική αλλαγή θεωρείται ως κάτι φυσικό και ότι δεν προκαλείται από τον άνθρωπο είναι ένα από τα κύρια επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται από τους αρνητές της κλιματικής αλλαγής, και αυτό γιατί δεν αρνούνται πλήρως την κλιματική αλλαγή, αλλά αναγνωρίζουν ότι υπάρχει. Ωστόσο, την αποδίδουν σε μια φυσική διαδικασία της Γης, εμπιστευόμενοι ότι η ανθρώπινη δράση έχει μικρή ή και καθόλου επιρροή. Οι μελετητές πιστεύουν ότι η μεγάλη έμφαση που δόθηκε στην ανθρώπινη δράση, η οποία ενίοτε επιδεινώνεται από τους ακτιβιστές του κλίματος, οδήγησε σε αφηγήσεις που υπερασπίζονται ότι ο άνθρωπος δεν έχει καμία ευθύνη για την κλιματική αλλαγή. Η αποποίηση των ενοχών και η αποφυγή των ευθέων κατηγοριών μπορεί να είναι ο λόγος που υποκινεί αυτές τις αφηγήσεις.
- γ) *Άρνηση των επιπτώσεων.* Ομοίως με την άρνηση της απόδοσης, η άρνηση των επιπτώσεων δεν αρνείται την κλιματική αλλαγή και δέχεται ότι είναι ένα σύγχρονο ζήτημα. Ωστόσο, αναγνωρίζουν τη σημασία της ανθρώπινης δράσης στην παραγωγή εκπομπών CO₂ και στη συμβολή αυτών στην υπερθέρμανση του πλανήτη. Παρ' όλα αυτά, αυτή η αφήγηση αρνείται ότι υπάρχει αρνητικός αντίκτυπος στον άνθρωπο ή στο περιβάλλον. Πολλές φορές, συνδέεται με την τάση άρνησης που αποδίδει την κλιματική αλλαγή σε μια φυσική διαδικασία, την οποία η Γη έχει ήδη βιώσει στο παρελθόν και η οποία αυτορρυθμίζεται. Η στάση πίσω από αυτά τα επιχειρήματα είναι μάλλον παθητική, επισημαίνοντας μόνο τα διάφορα φυσικά φαινόμενα που προϋπήρχαν και μπορούν να συσχετιστούν με τα τρέχοντα ζητήματα.
- δ) *Άρνηση της ομοφωνίας.* Αυτού του είδους η διάψευση βασίζεται στην επισήμανση εκείνων των αντιφατικών φωνών μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας που υποστηρίζουν ότι η κλιματική αλλαγή δεν υπάρχει ούτε αποτελεί πρόβλημα. Αυτή η άρνηση ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει ομοφωνία ανάμεσα στα μέλη της επιστημονικής κοινότητας όσον αφορά την κλιματική αλλαγή, αναδεικνύοντας αυτές τις ασυμφωνίες μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας. Η αντιστάθμιση των διαφορετικών απόψεων, δίνοντας την ίδια σημασία στις λιγότερο αντικρουόμενες ή μελετώμενες μεταξύ αυτών, αποτελεί κοινό γνώρισμα αυτού του είδους διάψευσης. Συχνά, το αυτοπροσδιοριζόμενο χαρακτηριστικό ότι αυτές οι επιστημονικές αποκλίνοσες αντιλήψεις είναι μεμονωμένες, παρουσιάζεται ως απόδειξη ότι η διεθνής κοινότητα επιλέγει να τις φιμώσει.

- Ακτιβισμός και Διόρθωση. Μια σημαντική πτυχή του γιατί οι ψευδείς ειδήσεις συνήθως διαδίδονται ευρέως είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ ακτιβιστών και άλλων χρηστών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Όπως δείχνουν οι έρευνες (Freiling & Matthes, 2023), υπάρχουν δύο βασικοί παράγοντες που καθορίζουν το γιατί τα άτομα διορθώνουν τους άλλους (νοούμενη ως η ενέργεια της κατάρριψης ψευδών αφηγήσεων με επιχειρήματα που υποστηρίζονται από πραγματικές γνώσεις και δεδομένα). Στους παράγοντες αυτούς συγκαταλέγονται η ηλικία και το πόσο σημαντικό θεωρείται το θέμα από

τα άτομα. Οι νέοι τείνουν να είναι πιο πρόθυμοι να διορθώσουν απ' ό,τι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, και τα άτομα τείνουν να διορθώνουν όταν το ζήτημα είναι ιδιαίτερα συναφές προς αυτά. Αυτά τα δύο χαρακτηριστικά ταιριάζουν με το προφίλ των ακτιβιστών για το κλίμα, οι οποίοι συνήθως είναι νέοι σε ηλικία άνθρωποι, πολύ ενεργοί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ανησυχούν για τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Όσο υψηλότερα είναι τα επίπεδα του περιβαλλοντικού ακτιβισμού με πολιτικό χαρακτήρα, τόσο περισσότερο τα άτομα διορθώνουν παραπληροφόρηση που έρχεται στην αντίληψή τους όσον αφορά το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής. Αυτό δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο όσον αφορά τα συναισθήματα, λόγω του γεγονότος ότι όσο περισσότερο τα άτομα αντιλαμβάνονται την παραπληροφόρηση, τόσο περισσότερο θυμώνουν με την πάροδο του χρόνου, πέφτοντας σε μη ορθολογικά ή ισορροπημένα επιχειρήματα, συμβάλλοντας έτσι στα φαινόμενα πόλωσης. Αυτή η πόλωση διοχετεύει και διευκολύνει την εξάπλωση των ψευδών ειδήσεων, καθώς δεν υπάρχει μια «ήρεμη φωνή» ικανή να εξηγήσει γιατί οι εν λόγω ειδήσεις είναι λανθασμένες.

- **Πόλωση.** Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η πόλωση έχει ισχυρή επιρροή στη διάδοση των ψευδών ειδήσεων εντός της κοινωνίας. Η πόλωση ενισχύει την αφήγηση κατά την οποία ισχύει το «Εμείς εναντίον αυτών», ενισχύοντας έτσι τις προκαταλήψεις επιβεβαίωσης και «μολύνοντας» τα αντεπιχειρήματα με αφηγήσεις που αποσκοπούν στο να βλάψουν, αντί να συζητήσουν, άλλες απόψεις. Αυτό το περιβάλλον είναι ιδανικό για την εξάπλωση των ψευδών ειδήσεων, καθώς αυτές θα μπορούσαν εύκολα να θεωρηθούν σημαντικές, απορρίπτοντας κάθε είδους έλεγχο ο οποίος θα απέτρεπε το ενδεχόμενο να αποκτήσουν σημασία στη δημόσια σφαίρα.

Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων. Κανένας εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων

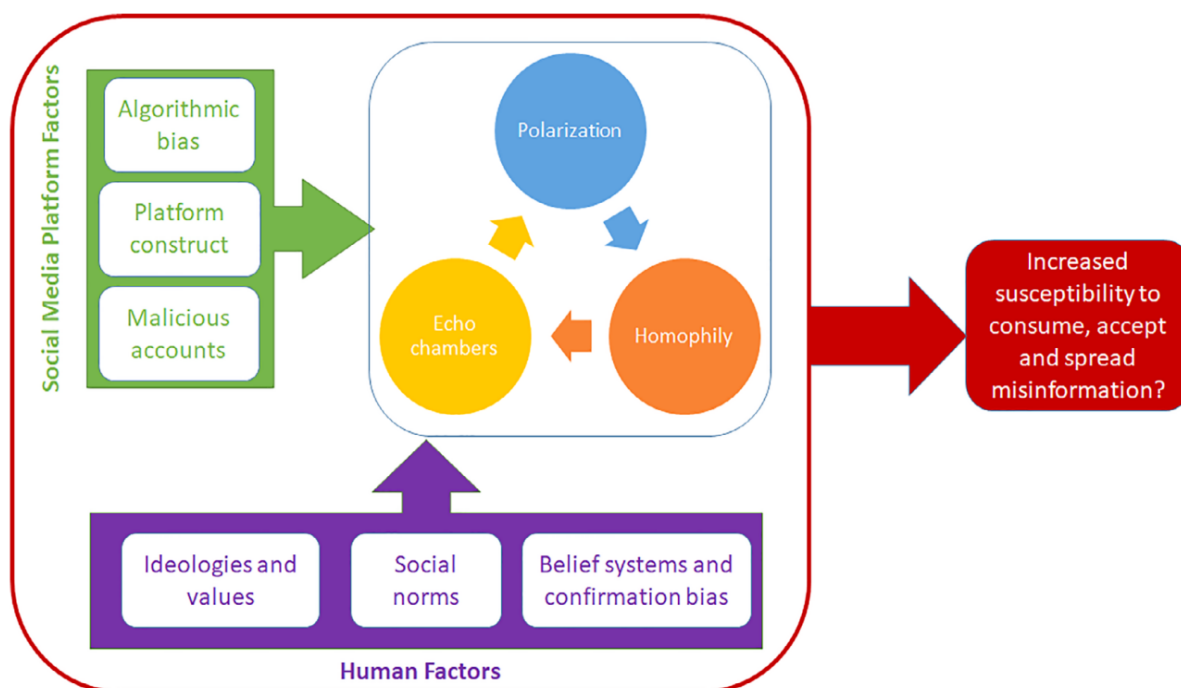
Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Ακούστε προσεκτικά την παρέμβαση του εκπαιδευτή και κρατήστε σημειώσεις, εάν είναι απαραίτητο.

Πιθανές Τροποποιήσεις. Η παρούσα δραστηριότητα έχει χαρακτήρα διάλεξης, επομένως, εναπόκειται στο συντονιστή/εκπαιδευτή να την εφαρμόσει με τον καταλληλότερο τρόπο για τους συμμετέχοντες. Οι πληροφορίες που περιγράφονται παραπάνω θα πρέπει να μεταδοθούν σύμφωνα με τις γνώσεις και το υπόβαθρο των συμμετεχόντων. Για το λόγο αυτό, ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να προσαρμόσει το περιεχόμενο, για να το καταστήσει πιο σχετικό ανάλογα με το εκάστοτε εθνικό του πλαίσιο ή το κοινό-στόχο. Ο τρόπος παρουσίασης μπορεί να γίνει μέσω μιας παρουσίασης σε μορφή PowerPoint ή ως απλή διάλεξη. Μπορεί να περιλαμβάνει και εξωτερικές πληροφορίες, αλλά συνιστάται να διαβάσετε εκ των προτέρων τις πηγές που αναφέρονται στην ενότητα «Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι».

Απολογισμός. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες αν έχουν ερωτήσεις. Έχετε παρατηρήσει να συμβαίνει κάποιος από αυτούς τους κοινωνιολογικούς παράγοντες στο περιβάλλον/στην κοινωνία στην οποία ζείτε; Πώς θα αντιδρούσατε αν βλέπατε ότι υπάρχει μια γενική διάδοση ψευδών ειδήσεων; Έχετε ενεργήσει στο παρελθόν με βάση τη μεροληψία επιβεβαίωσης;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι.

- Kathie M. Treen, Hywel T.P. Williams, Saffron J. O'Neill (2020), *Online misinformation about climate change*, Wiley Periodicals LLC
- Isabelle Freiling, Jorg Matthes (2023), *Correcting climate change misinformation on social media: Reciprocal relationships between correcting others, anger and environmental activism*, Computer in Human Behaviour
- Aimie Yang (2024), *What makes a climate change denier popular? Exploring Networked Social Influence in a Disinformation spreader group*, University of Southern California

1.2 Δραστηριότητα 2. Μάντεψε ποιος - εντοπισμός των σχετικών δρώντων στη διάδοση ψευδών ειδήσεων

Διάρκεια: 20-30 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι /Βασικά Μηνύματα: Η κατανόηση της πολύπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων στην κοινωνία και του τρόπου με τον οποίο επηρεάζουν την κοινή γνώμη όταν διαδίδουν ψεύτικες αφηγήσεις. Η δραστηριότητα αυτή έχει διαμορφωθεί ως παιχνίδι ρόλων, στο οποίο οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να εκπροσωπήσουν διάφορους φορείς που επηρεάζουν την κοινή γνώμη. Πριν εξηγήσετε τη δραστηριότητα, κάντε μια σύντομη επισκόπηση του κάθε ρόλου και της σημασίας του:

- **Επιστήμονες.** Η επιστημονική κοινότητα έχει πολύ σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της κοινής γνώμης. Είναι οι εξουσιοδοτημένες φωνές οι οποίες, μέσω εμπειρικών ερευνών, καταδεικνύουν τους κινδύνους και τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Για το λόγο αυτό, οι ψευδείς ειδήσεις συνήθως παραποιούν τις πληροφορίες που προκύπτουν από την επιστημονική έρευνα, ώστε να επικαλεστούν μεγαλύτερη εγκυρότητα. Επιπλέον, συχνά αναδεικνύουν τις ακαδημαϊκές φωνές που απορρίπτουν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, ώστε να υποστηρίξουν τις ψευδείς αφηγήσεις τους. Βασίζοντας την παραπληροφόρηση σε επιστημονικές δηλώσεις/έρευνες, οι ψευδείς ειδήσεις μπορούν να παρουσιαστούν ως αληθινά γεγονότα.
- **Πολιτικοί.** Οι πολιτικοί έχουν επίσης εξουσία επί της κοινής γνώμης. Στις δημοκρατικές χώρες τους έχει ανατεθεί η ευθύνη να μεριμνούν για το δημόσιο πλούτο και την κρατική ασφάλεια. Ωστόσο, είναι άτομα που μπορεί να έχουν και πολιτικά συμφέροντα, τα οποία μπορεί να μην ευθυγραμμίζονται με τα πραγματικά γεγονότα. Μερικές φορές, τα πολιτικά συμφέροντα μπορεί να ενισχύουν τη διάδοση ψευδών ειδήσεων, προκειμένου να αποκτήσουν μεγαλύτερη αντιπροσωπευτική εξουσία.
- **Εκπρόσωποι της Βιομηχανίας του Άνθρακα και της Αυτοκινητοβιομηχανίας.** Πρόκειται για δύο από τις μεγαλύτερες και πιο κερδοφόρες βιομηχανίες του κόσμου. Ωστόσο, οι περιβαλλοντικές πολιτικές δεν συνάδουν συνήθως με τις βιομηχανικές τους πρακτικές και μπορούν να μειώσουν τα οφέλη τους. Για το λόγο αυτό και σε ορισμένα πλαίσια, η βιομηχανία άνθρακα και η αυτοκινητοβιομηχανία μπορεί να έχουν συμφέρον στη διάδοση ψευδών ειδήσεων, απαξιώνοντας τις περιβαλλοντικές πολιτικές με σκοπό να ανακτήσουν οικονομικά οφέλη.
- **Εκπρόσωποι των Μέσων Ενημέρωσης.** Τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης έχουν μεγάλη επιρροή στην κοινή γνώμη και την κοινωνία γενικότερα. Αποτελούν το κύριο μέσο για τη διάδοση ειδήσεων γενικά, συμπεριλαμβανομένων των ψευδών ειδήσεων. Οι δημοσιογράφοι και γενικά το προσωπικό των μέσων ενημέρωσης ενδιαφέρονται συνήθως για την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων. Ωστόσο, η επέκταση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη δημόσια ζωή, έχει καταστήσει πιο δύσκολο τον έλεγχό τους και πολλές φορές, τα ίδια τα μέσα ενημέρωσης μπορεί να ενδιαφέρονται για τη διάδοση ορισμένων ψευδών ειδήσεων μέσω ψηφιακών εργαλείων.

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι. 1. Αντίτυπα του Παραρτήματος 1 (ένα για κάθε 3 άτομα), ένα ζάρι, στυλό και χαρτί

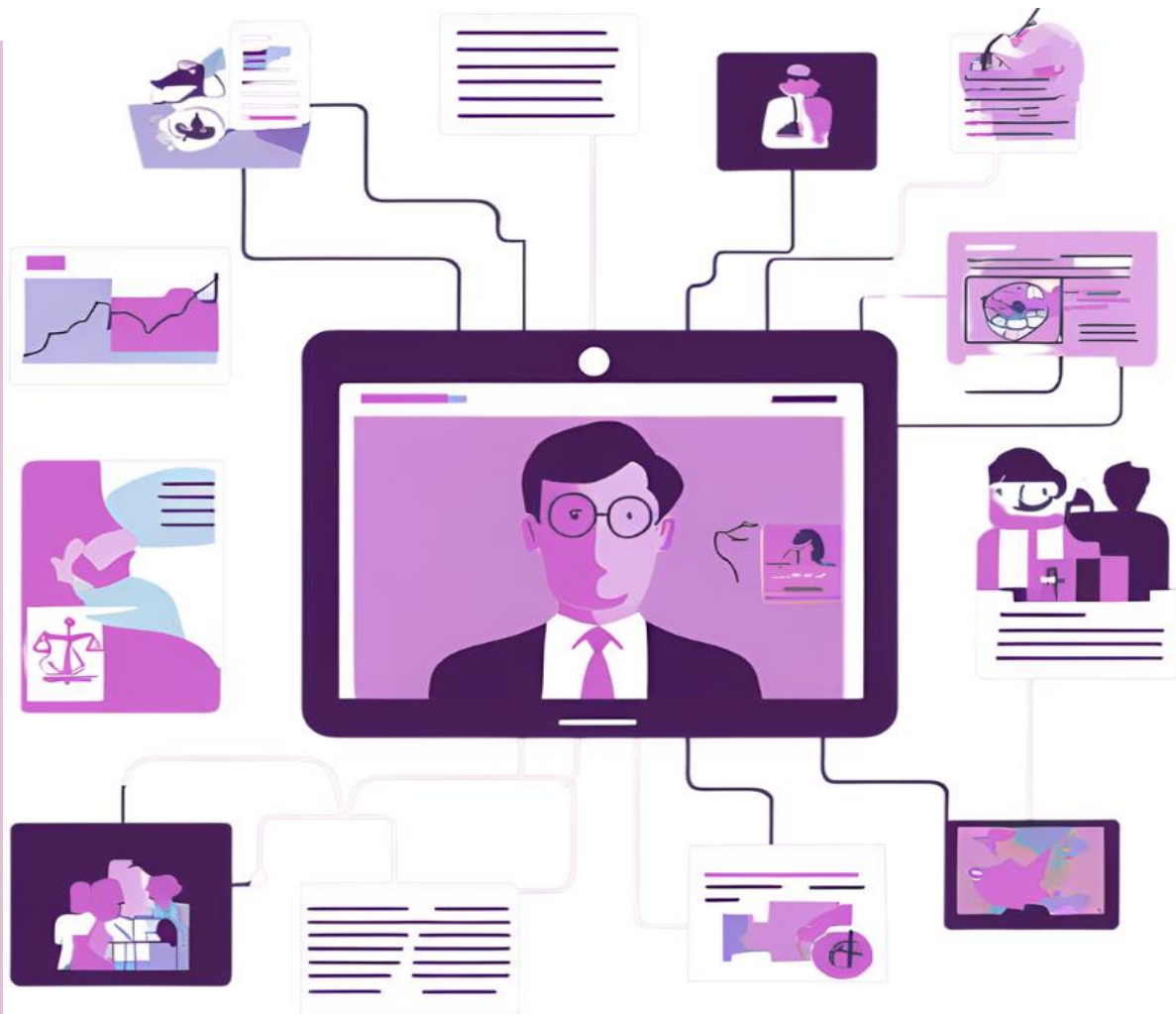
Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων: όχι περισσότερα από 15 άτομα.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Χωρίστε την ομάδα σε μικρές ομάδες των 3 ατόμων. Πείτε τους να ρίξουν τα ζάρια. Κάθε αριθμός αντιπροσωπεύει μια επιλογή από το Παράρτημα 1. Επομένως, πρέπει να ρίξουν τα ζάρια συνολικά 3 φορές -μία για την επιλογή ενός χαρακτήρα, μία για την επιλογή ενός τόπου και άλλη μία για την επιλογή ενός αντικειμένου-. Εάν ο αριθμός που φέρει το ζάρι είναι το 6, θα πρέπει να το ξαναρίξουν. Η διαδικασία αυτή γίνεται εντός των μικρών ομάδων, και παραμένει μυστική. Οι υπόλοιπες μικρές ομάδες δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν ποιοι ρόλοι έχουν ανατεθεί στις άλλες ομάδες. Αφού έχουν έτοιμες τις 3 επιλογές, κάθε ομάδα έχει 15 λεπτά για να αναπτύξει μια ψευδή είδηση, χρησιμοποιώντας τις επιλογές που της έδωσαν τα ζάρια. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να υποδυθούν τα συμφέροντα του χαρακτήρα τους και να διαμορφώσουν μια ψεύτικη αφήγηση για την οποία θα πρέπει να λάβουν υπόψη ότι πρέπει να παρουσιαστεί στον χώρο που δίνεται - λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τη γλώσσα, τις ομάδες-στόχους, το ενδεχόμενο χρήσης εικόνων κλπ. - και να εστιάζει στη θεματική που τους

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα παρουσιάζει την αναπαράσταση στους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Μετά από κάθε παρουσίαση, οι υπόλοιποι συμμετέχοντες πρέπει να μαντέψουν ποιον χαρακτήρα υποδύεται η κάθε ομάδα και τι συμφέροντα επιδιώκει κατά τη διάδοση αυτής της αφήγησης.

Απολογισμός: Μήπως αντιμετωπίσατε προβλήματα στο να αναγνωρίσετε ποιος κρύβεται πίσω από τις ψευδείς ειδήσεις; Ποια ήταν αυτά; Μπορείτε να σκεφτείτε άλλα ενδιαφέροντα που μπορεί να έχουν; Πώς μπορούν οι ψευδείς ειδήσεις να επηρεάσουν τη γενικότερη συμπεριφορά των ατόμων; Πώς αισθανθήκατε όταν παρακολουθούσατε τις αναπαραστάσεις των άλλων ομάδων;

- Kathie M. Treen, Hywel T.P. Williams, Saffron J. O'Neill (2020), *Online misinformation about climate change*, Wiley Periodicals LLC
- Isabelle Freiling, Jorg Matthes (2023), *Correcting climate change misinformation on social media: Reciprocal relationships between correcting others, anger and environmental activism*, Computer in Human Behaviour
- Aimiei Yang (2024), *What makes a climate change denier popular? Exploring Networked Social Influence in a Disinformation spreader group*, University of Southern California

Ενότητα 2. Δεξιότητες Γραμματισμού και Κριτικής Σκέψης στα Μέσα Ενημέρωσης

2. Δραστηριότητα 1. Εντοπισμός και Επαλήθευση

Διάρκεια: Γύρω στα 20 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι /Βασικά Μηνύματα. Να μάθουν και να κατανοήσουν τα διάφορα ψηφιακά εργαλεία ελέγχου των γεγονότων σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια. Η δραστηριότητα αυτή αποσκοπεί στην ενίσχυση των δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού και του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης των συμμετεχόντων με τη χρήση της **Εργαλειοθήκης του έργου "Anti-Rumour"**. Αυτή η εργαλειοθήκη παρέχει μια βασική κατανόηση των διαφορετικών εργαλείων επαλήθευσης γεγονότων στο διαδίκτυο. Μπορείτε να τη βρείτε στην ιστοσελίδα του έργου στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://anti-rumour.eu/>. Μέσω ενός εύχρηστου εργαλείου πλοήγησης, η εργαλειοθήκη παρουσιάζει τα πιο σημαντικά εργαλεία ελέγχου των γεγονότων στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο, καθώς και ορισμένα συγκεκριμένα εργαλεία ελέγχου των γεγονότων από τα εθνικά πλαίσια των εταίρων.

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι. Ένας υπολογιστής ή ένα smartphone με σύνδεση σε δίκτυο Wi-Fi. Στυλό και χαρτί

Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων. Δεν υπάρχει εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων, αν και περισσότερα από 10 άτομα θα μπορούσαν να κάνουν τη δραστηριότητα να έχει μεγαλύτερη διάρκεια.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Επιλέξτε έναν από τους ακόλουθους τίτλους ειδήσεων:

- «Τα τελευταία 14 χιλιάδες χρόνια ο πλανήτης έχει θερμανθεί απότομα άλλες δύο φορές, δίχως αιτία, οπότε δεν πρόκειται για ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή»
- «Οι περιβαλλοντικές πολιτικές στην Κύπρο δεν θα έχουν αντίκτυπο, επομένως δεν έχει νόημα η εφαρμογή τους»
- «Οι μετεωρολογικές προβλέψεις παρουσιάζουν υψηλότερες θερμοκρασίες με πιο δραματικό τρόπο για να προκαλέσουν πανικό»
- «Το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής είναι υπαρκτό, αλλά οι άνθρωποι και η φύση θα προσαρμοστούν σε αυτό»

Στη συνέχεια, χρησιμοποιήστε την Εργαλειοθήκη του έργου "Anti-Rumour" για να βρείτε διαδικτυακά εργαλεία ελέγχου των γεγονότων και έρευνας σχετικά με τον συγκεκριμένο τίτλο ειδήσεων. Ο στόχος είναι να βρείτε άρθρα, ειδήσεις, δεδομένα και γενικές πληροφορίες εντός οποιοδήποτε από τα εργαλεία ελέγχου των γεγονότων της εργαλειοθήκης που μπορούν να απορρίψουν τις προαναφερθείσες θεωρίες συνωμοσίας. Καταγράψτε τις σημειώσεις σας και παρουσιάστε τις εν συντομία στους/στις υπόλοιπους/ες συμμετέχοντες/ουσες. Εξηγήστε γιατί η συγκεκριμένη είδηση είναι ψευδής και ποια ήταν η διαδικασία που ακολουθήσατε για να το διαπιστώσετε, καθώς και τις πηγές που υποστηρίζουν τις δηλώσεις σας.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Η χρήση της Εργαλειοθήκης γίνεται με τρόπο διαισθητικό, αλλά ο/συντονιστής/τρια θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο να την αναλύσει εν συντομία για να εξηγήσει τον τρόπο λειτουργίας της. Επιπλέον, ορισμένα εργαλεία ελέγχου των γεγονότων είναι διαθέσιμα μόνο σε γλώσσες διαφορετικές από την αγγλική.

Απολογισμός. Τι βρήκατε; Το βρήκατε δύσκολο να καταρρίψετε αυτές τις ψευδείς ειδήσεις; Είστε ικανοποιημένοι με τα επιχειρήματα και τις πληροφορίες που παρέχονται από τα διαδικτυακά εργαλεία ελέγχου των γεγονότων;

2. Δραστηριότητα 2. Το Πλάνο Δράσης μου στο Διαδίκτυο

Διάρκεια: 20 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι / Βασικά Μηνύματα. Στόχος αυτής της ενότητας είναι να εισαγάγει τους συμμετέχοντες στα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν όταν έρχονται αντιμέτωποι με αναξιόπιστες ειδήσεις ή ύποπτες αφηγήσεις. Αποσκοπεί επίσης στο να παρουσιάσει συγκεκριμένες στρατηγικές για τον εντοπισμό ψευδών ειδήσεων, να βοηθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επινοήσουν μια μεθοδολογία για την ανάλυση δράσης όταν εντοπίζεται μια ψευδής αφήγηση και περιπτώσεις παραπληροφόρησης γενικότερα, καθώς και να αναπτύξει συγκεκριμένες στρατηγικές για τον εντοπισμό ψευδών ειδήσεων.

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι. Παράρτημα 2, στυλό και χαρτί.

Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων. Δεν υπάρχει συγκεκριμένος εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Μοιράστε έντυπα αντίγραφα του Παραρτήματος 2, δίνοντας ένα σε κάθε συμμετέχοντα/ουσα. Στη συνέχεια, πείτε τους να επινοήσουν ένα σχέδιο δράσης κατά των ψευδών ειδήσεων, προσφέροντάς τους τα ακόλουθα στοιχεία:

- Πώς αναγνωρίζετε ότι είναι ψευδής η είδηση; Ποια είναι τα κύρια στοιχεία που τραβούν περισσότερο την προσοχή σας; Σκεφτείτε τι θα σας έκανε να να δυσπιστήσετε.
- Μόλις εντοπίσετε αυτή την πιθανώς ψευδή είδηση/εικόνα, ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείτε για να διαπιστώσετε αν όντως πρόκειται για ψευδή είδηση; Πώς βεβαιώνετε ότι είναι ψευδής και ότι δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα;
- Ποια είναι τα κύρια βήματα που θα ακολουθούσατε για να επαληθεύσετε ότι οι πληροφορίες είναι ή δεν είναι αληθείς;
- Εάν επιβεβαιώσετε ότι πρόκειται για ψευδή είδηση, τι μπορείτε να κάνετε στη συνέχεια; Μήπως θα το αναφέρετε; Πώς ολοκληρώνει κανείς τη διαδικασία εντοπισμού ψευδών ειδήσεων;

Η ιδέα είναι ότι κάθε συμμετέχοντας/ουσα δημιουργεί τα δικά του σχέδια δράσης κατά των ψευδών ειδήσεων, με τις δικές του/της γνώσεις. Δεν χρειάζεται να έχουν προηγούμενη καθοδήγηση ή να έχουν λάβει μια δεδομένη συμβουλή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πρόκειται για μια δραστηριότητα που λειτουργεί ως εισαγωγή στην Ενότητα 3, στην οποία δίνονται πιο λεπτομερείς εξηγήσεις σχετικά με αυτήν. Έτσι, σε αυτή τη δραστηριότητα, οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να προβληματιστούν σχετικά με τη συμπεριφορά τους μέχρι εκείνη τη στιγμή όσον αφορά τις ψευδείς ειδήσεις. Μόλις ολοκληρώσουν το σχέδιο δράσης τους, οι συμμετέχοντες/ουσες το μοιράζονται με την υπόλοιπη ομάδα, σχολιάζοντας ποιες πτυχές βρίσκουν ενδιαφέρουσες για τους άλλους και ποια μέτρα μπορεί να μην έχουν λάβει υπόψη τους.

Πιθανές Τροποποιήσεις. Η δραστηριότητα μπορεί να διεξαχθεί σε ομάδες. Συνιστάται να πραγματοποιήσετε αυτή τη δραστηριότητα πριν από τη Δραστηριότητα 1 της Ενότητας 3. Με αυτόν τον τρόπο ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να αναγνωρίσει το επίπεδο ευαισθητοποίησης και κριτικής σκέψης που έχουν ήδη οι συμμετέχοντες και να αναπτύξει διεξοδικότερα τα θεωρητικά στοιχεία.

Απολογισμός. Τι μάθατε σχετικά με τις στρατηγικές για τον εντοπισμό και την αναφορά ψευδών ειδήσεων; Μήπως το σκεφτήκατε κατά τη διάρκεια της κατάρτισης του σχεδίου δράσης σας; Βρήκατε κάτι ενδιαφέρον από τα σχόλια και τις εισηγήσεις των άλλων συμμετεχόντων/ουσών; Πόσα γνωρίζατε σχετικά με τον εντοπισμό ψευδών ειδήσεων;

Ενότητα 3. Στρατηγικές για τον εντοπισμό και την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων

3. Δραστηριότητα 1. Θεωρητική εισαγωγή. Στρατηγικές για τον εντοπισμό και την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων.

Διάρκεια. 20 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι/ Βασικά Μηνύματα. Πρόκειται για μια δραστηριότητα που πραγματοποιείται σε μορφή διάλεξης, κατά την οποία ο/η συντονιστής/τρια εξηγεί επιγραμματικά ορισμένα σημεία και προτείνει στρατηγικές για τον εντοπισμό και την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων. Το θεωρητικό πλαίσιο βασίζεται στον Οδηγό του έργου "Anti-Rumour", ο οποίος μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ως βοήθημα, αφού σε αυτόν παρουσιάζονται ορισμένες από τις βασικές πτυχές του ζητήματος. Ο/Η συντονιστής/τρια μπορεί επίσης να επεκταθεί ή να αναπτύξει περισσότερο τα θέματα που θεωρούνται σχετικά ή για τα οποία έχει περισσότερες γνώσεις.

- Πώς να αναγνωρίζετε τις ψευδείς ειδήσεις:

- α) Μην εμπιστεύεστε τίτλους ειδήσεων με κεφαλαία γράμματα και με συναισθηματικά φορτισμένη γλώσσα (θαυμαστικά, άτυπες λέξεις κ.λπ). Πολλές φορές, το κείμενο κάτω από τον τίτλο δεν ανταποκρίνεται και οι πληροφορίες του άρθρου ως τέτοιες είναι εντελώς διαφορετικές από αυτό που επιδιώκει να περιγράψει ο τίτλος. Αυτή η τεχνική "click-bait" στοχεύει στην ευκολότερη εξασφάλιση κλικ, προβολών και κοινοποιήσεων, παρά στην ενημέρωση.
- α) α) Ελέγξτε την πηγή της είδησης. Η ίδια η πηγή είναι πολύ σημαντική όταν βρίσκεστε αντιμέτωποι με ένα άρθρο που υποψιάζεστε ότι είναι ψευδές. Μια πτυχή που βοηθάει πολύ είναι να κάνετε κλικ στην ενότητα «Σχετικά» ή «Σχετικά με εμάς» ("about us" ή "about") της εν λόγω πηγής. Οι πηγές αυτές, οι οποίες δημιουργήθηκαν με σκοπό να διαδώσουν ψεύτικες ειδήσεις, συχνά αφήνουν αυτό το τμήμα στις ιστοσελίδες τους κενό. Άλλες φορές, η πηγή μπορεί να είναι πραγματική, αλλά να έχει επικριθεί/καταγγεληθεί επανειλημμένα από άλλες εξουσιοδοτημένες πηγές για αναπαραγωγή παραπλανητικού ή ψευδούς περιεχομένου ή αναξιόπιστων ειδήσεων.
- β) Ελέγξτε αν οι σύνδεσμοι και οι παραπομπές λειτουργούν. Τα ψευδή άρθρα ειδήσεων ανακατευθύνουν σε σελίδες που δεν έχουν καμία σχέση με την περιγραφόμενη είδηση. Επιπλέον, οι εικόνες που δεν έχουν σύνδεσμο, ή υποσημείωση είναι επίσης πιθανό να είναι ψευδείς, καθώς ο αναγνώστης δεν έχει τρόπο να ελέγξει την εγκυρότητά τους.
- γ) Αντίστροφη αναζήτηση εικόνας. Τα παραπλανητικά άρθρα ειδήσεων συνήθως συνοδεύονται από πλαστές εικόνες. Η διεξαγωγή αντίστροφης αναζήτησης εικόνας βοηθά στον εντοπισμό των ψεύτικων ειδήσεων. Μπορεί να γίνει μέσω του εργαλείου "Google lens", της αναζήτησης εικόνας στην μηχανή αναζήτησης της Google κ.λπ. Μερικές φορές η εικόνα μπορεί να είναι πραγματική, αλλά ελαφρώς παραποιημένη ή επεξεργασμένη μέσω του εργαλείου "Photoshop" για να αλλάξει το μήνυμα που μεταφέρει. Επιπλέον, θα πρέπει να είστε προσεκτικοί με τα βίντεο που είναι θολά, ασπρόμαυρα ή με αυτά στα οποία δύσκολα διακρίνονται καθαρά γραφικά. Όταν συμβαίνει αυτό, προσπαθήστε να απομονώσετε την είδηση από το βίντεο: οι ψευδείς ειδήσεις μπορεί να παραθέτουν το βίντεο στο τέλος, ώστε όταν ο/η αναγνώστης/τρια το παρακολουθήσει, το μυαλό του να είναι ήδη «μολυσμένο» από την πληροφορία, επομένως το βίντεο απλώς θα την

επιβεβαιώσει. Ωστόσο, αν το βίντεο το παρακολουθήσει πριν από την ανάγνωση του άρθρου, ο/η αναγνώστης/τρια μπορεί να παρατηρήσει διαφορετικά πράγματα και να έχει μια πιο κριτική προσέγγιση.

- δ) δ) Αμφισβητήστε τις δικές σας ιδέες. Οι ψευδείς ειδήσεις διακρίνονται σε διάφορα επίπεδα και είδη, από το να είναι απλώς ένα "meme" ή μια παρωδία, μέχρι μια εκ προθέσεως ψευδή πληροφορία. Μεταξύ αυτών των δύο επιπέδων υπάρχουν πολλοί τύποι ψευδών ειδήσεων (καμία σύνδεση μεταξύ τίτλου και κειμένου, παράλειψη συγκεκριμένων πληροφοριών, πραγματικές πληροφορίες οι οποίες παρουσιάζονται ψευδώς σε λάθος πλαίσιο, σκόπιμη αλλοίωση του περιεχομένου κ.λπ.). Ο/Η αναγνώστης/τρια μπορεί να μην γνωρίζει σε ποιο είδος ψευδών ειδήσεων εντάσσεται το άρθρο που διαβάζει, και όπως εξηγεί το "First Draft project", τα άτομα τείνουν να έχουν μια συναισθηματική σχέση με τις πληροφορίες, επομένως τείνουν να καθοδηγούνται από την προκατάληψη επιβεβαίωσης. Επομένως, η αμφισβήτηση των προσωπικών προκαταλήψεων και το να μην αφήνουμε τα συναισθήματα να καθοδηγούν τη διαδικασία της έρευνας και της ανάγνωσης ειδήσεων μπορεί να βοηθήσει στον καλύτερο εντοπισμό των ψευδών ειδήσεων.

- *Στρατηγικές για την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων.*

- α) α) Η κύρια στρατηγική για την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων είναι η αποφυγή της κοινοποίησής τους. Το πιο σύνηθες πράγμα είναι να το κάνετε αυτό άθελά σας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι σημαντικό να αναγνωρίζετε τις ψεύτικες ειδήσεις και να μάθετε πώς να το κάνετε αυτό. Η ενίσχυση μιας ψεύτικης είδησης θα αυξήσει την ικανότητά της να οπτικοποιηθεί, συμβάλλοντας κατά κάποιο τρόπο στο να γίνει viral. Μόλις η είδηση αυτή γίνει viral, οι επιπτώσεις που αυτή θα επιφέρει είναι δύσκολο να αποτραπούν.
- β) β) Καταπολεμήστε το φαινόμενο των λεγόμενων «Θαλάμων Αντήχησης» ("Echo-Chambers"). Να γνωρίζετε ότι οι αλγόριθμοι βρίσκονται παντού στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ότι το περιεχόμενο που καταναλώνετε φαινομενικά «τυχαία» έχει ήδη περάσει από πολλά φίλτρα, τα οποία έχουν δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αναζητήσεις, τα κλικ και τις προτιμήσεις σας. Οι στρατηγικές για να βγείτε από αυτόν τον "θάλαμο αντήχησης" θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την εγγραφή σας σε φόρουμ με άτομα διαφορετικής ιδεολογίας, να επισκέπτεστε συχνά διαφορετικές ιστοσελίδες που είναι αντίθετες μεταξύ τους και οι οποίες έχουν αντίθετα οράματα. Όχι μόνο ο αλγόριθμός σας θα είναι πιο ποικιλόμορφος, αλλά και θα έχετε διαφορετικές προοπτικές και διαφορετικές απόψεις.
- γ) γ) Επιδιώξτε να ακολουθείτε ποιοτικού χαρακτήρα δημοσιογραφικές πηγές πληροφόρησης. Εντοπίστε εκείνες τις πηγές που είναι σε θέση να αναγνωρίζουν πότε έχουν διαπράξει λάθος ή έχουν δημοσιεύσει ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες. Παρόλο που αυτό μπορεί να ακούγεται περίπλοκο, αφού εμπιστεύεστε ένα μέσο ενημέρωσης που δεν παρήγαγε αληθείς πληροφορίες και μοιράστηκε ψευδή στοιχεία, το γεγονός ότι το αναγνώρισε δείχνει πρώτον την ικανότητά του να εντοπίζει ότι η είδηση είναι ψευδής και δεύτερον τη δέσμευσή του να περιορίσει τη διάδοσή της διαψεύδοντας τον εαυτό του και διαψεύδοντας τις δικές του πληροφορίες, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει ότι χάνει την αξιοπιστία του. Η επίδειξη της δέσμευσης αυτής αποδεικνύει ταυτόχρονα επαγγελματισμό και ενισχύει μακροπρόθεσμα την αξιοπιστία της.
- δ) δ) Η πρόληψη των ψευδών ειδήσεων με οποιονδήποτε τρόπο είναι πιο αποτελεσματική από την καταπολέμησή τους όταν αυτές έχουν ήδη διαδοθεί. Τα άτομα που καταναλώνουν συχνά ψευδείς ειδήσεις είναι λιγότερο επιρρεπή στο να συναντήσουν αντιφατικές ειδήσεις ή ειδήσεις οι οποίες διαψεύδουν αυτές που είναι όντως ψευδείς. Επιπλέον, μπορεί να έχουν ισχυρότερη προκατάληψη επιβεβαίωσης, η οποία θα τους οδηγήσει στο να μην αποδέχονται τις διορθώσεις των γεγονότων, γεγονός το οποίο ενδέχεται να προκαλέσει ακόμη και μικρότερη απόρριψη στο να ακούσουν τις πηγές επαλήθευσης. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να αυξηθεί ο ψηφιακός γραμματισμός και ο

γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης, καθώς και να προωθηθούν ως σημαντικές δεξιότητες για την πλοήγηση στο διαδίκτυο στην εποχή μας.

- ε) ε) Έκθεση. Σήμερα, υπάρχουν πολλά εργαλεία για την αναφορά ψευδών ειδήσεων, πέραν της δημοσιοποίησής τους. Κάθε μέσο κοινωνικής δικτύωσης έχει τα εργαλεία και τους μηχανισμούς του για σκοπούς αυτοαναφοράς. Στον σύνδεσμο που ακολουθεί μπορείτε να ρίξετε μια ματιά σε κάθε στρατηγική των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για την αναφορά ψευδών ειδήσεων:

<https://www.who.int/campaigns/connecting-the-world-to-combat-coronavirus/how-to-report-misinformation-online>

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι. Στυλό, χαρτί. Ο/Η συντονιστής/τρια μπορεί επίσης να χρησιμοποιήσει μια παρουσίαση σε μορφή PowerPoint για να προσφέρει μια πιο οπτικοποιημένη εξήγηση βασισμένη σε συγκεκριμένα στοιχεία.

Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων. Δεν υπάρχει εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Ακούστε προσεκτικά και κρατήστε σημειώσεις, εάν είναι απαραίτητο.

Πιθανές Τροποποιήσεις. Αυτή η δραστηριότητα είναι τύπου διάλεξης, επομένως εναπόκειται στο συντονιστή/εκπαιδευτή να την εφαρμόσει με τον καταλληλότερο τρόπο για τους συμμετέχοντες. Οι πληροφορίες που περιγράφονται παραπάνω θα πρέπει να μεταδοθούν σύμφωνα με τις γνώσεις και το υπόβαθρο των συμμετεχόντων. Για το λόγο αυτό, ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να προσαρμόσει το περιεχόμενο, για να το καταστήσει πιο συναφές ανάλογα με το εθνικό του πλαίσιο ή το κοινό-στόχο. Ο τρόπος παρουσίασης μπορεί να γίνει μέσω μιας παρουσίασης σε μορφή PowerPoint ή σε στυλ απλής διάλεξης. Μπορεί να περιλαμβάνει και εξωτερικές πληροφορίες, αλλά συνιστάται να διαβάσετε εκ των προτέρων τις πηγές που αναφέρονται στην ενότητα «Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι»..

Απολογισμός: Έχετε ποτέ ασχοληθεί με τη διαδικασία αναγνώρισης ψευδών ειδήσεων; Πώς αισθανθήκατε; Πιστεύετε ότι ενεργήσατε με σωστό τρόπο; Πιστεύετε ότι έχετε ποτέ εμπλακεί σε μια αλυσίδα ανταλλαγής ψευδών ειδήσεων;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

- Οδηγός του έργου "Anti-Rumour": <https://anti-rumour.eu/>
- <https://firstdraftnews.org/long-form-article/too-much-information/>
- <https://espacio.fundaciontelefonica.com/evento/fake-news-la-fabrica-de-mentiras/> (για τους/τις ισπανόφωνους/ες αναγνώστες/τριες)
- https://schwarzkopf-stiftung.de/content/uploads/2021/10/media_literacy_workshop_english.pdf?x93207
- <https://www.who.int/campaigns/connecting-the-world-to-combat-coronavirus/how-to-report-misinformation-online>

3. Δραστηριότητα 2. Ανταπόκριση και Ενημέρωση

Διάρκεια: 30-35 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι/ Βασικά Μηνύματα: Αντιμετώπιση πραγματικών καταστάσεων που πιθανόν να προκύψουν κατά την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων και προβληματισμός σχετικά με τη συμπεριφορά και τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόζονται κατά την καταπολέμηση της διάδοσής τους.

Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων: Δεν υπάρχει εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Πρόκειται για μια δραστηριότητα με προσομοίωση ρόλων, αλλά υπάρχει και ομαδική συζήτηση. Ο/Η συντονιστής/τρια θα πρέπει να εξηγήσει το ακόλουθο σενάριο:

«Είστε μέλος μιας ομάδας στο WhatsApp με τους συμμαθητές σας στο σχολείο ή με τους συναδέλφους σας στο πανεπιστήμιο. Έχετε πολύ καλές σχέσεις μαζί τους και συνήθως είστε ενεργός στην ανταλλαγή πληροφοριών μαζί τους. Σε αυτή την ομάδα υπάρχουν άτομα με διαφορετικές απόψεις, αλλά συνήθως δεν τις μοιράζονται ή δεν δημιουργούν πολεμικές αντιπαραθέσεις μέσω του WhatsApp. Αν και όλοι γνωρίζουν τις ιδεολογικές διαφορές μεταξύ ορισμένων ατόμων, τις διατηρούν εκτός της ομάδας στο WhatsApp. Ωστόσο, μια μέρα ανακαλύπτετε, μετά από ώρες χωρίς να ελέγξετε τα μηνύματα, ότι ένας από τους φίλους σας μοιράστηκε κάποιες εικόνες (Παράρτημα 3) από μια σύγκριση που έγινε μεταξύ μιας πρόγνωσης καιρού στην Ισπανία και τη Γερμανία. Αυτός ο φίλος την κοινοποίησε ισχυριζόμενος ότι είναι δυνατόν να δει κανείς τη χειραγωγή από την οποία υποφέρουμε όλοι όσον αφορά την κλιματική αλλαγή, απλά κοιτάζοντας τη σύγκριση. Αυτό συμβαίνει επειδή τα τελευταία χρόνια, αν και έχουν σημειωθεί χαμηλότερες θερμοκρασίες, τα χρώματα είναι επιθετικά θερμότερα από ό,τι σε προηγούμενες εποχές, προφανώς δεν ακολουθούν το ίδιο μοτίβο. Ο φίλος σας ισχυρίζεται ότι η υπερθέρμανση του πλανήτη δεν είναι πραγματική και ότι αυτό είναι απλώς άλλο ένα παράδειγμα του πώς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μας χειραγωγούν, δημιουργώντας μια κινδυνολογική αντίληψη για τις θερμοκρασίες του καιρού. Οι απαντήσεις σε αυτό το μήνυμα είναι όλες σύμφωνες. Δεν απαντούν όλοι, αλλά όσοι το κάνουν είναι υπέρ αυτής της αφήγησης, κάποιιοι μάλιστα παραδέχτηκαν ότι ενώ πριν δεν τους ήταν ξεκάθαρο, τώρα το θεωρούν ξεκάθαρο. Κάποιοι άλλοι λένε ότι τα μοιράζονται με άλλες ομάδες. Έχετε την υποψία ότι η εικόνα είναι ψεύτικη και ότι θα μπορούσε είτε να τοποθετηθεί σε λάθος πλαίσιο είτε να χειραγωγηθεί.»

Στη συνέχεια, σχηματίστε ομάδες των 3 ατόμων και συζητήστε τι μπορείτε να κάνετε. Ο/Η συντονιστής/τρια μπορεί να θέσει τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Πώς μπορείτε να ελέγξετε ότι η εικόνα είναι ψευδής; Ποια εργαλεία θα χρησιμοποιούσατε για να το επαληθεύσετε;
- Μόλις πιστοποιήσετε ότι η εικόνα είναι ψευδής, παραποιημένη ή λανθασμένη, πώς μπορείτε να το εξηγήσετε αυτό στην ομάδα; Πώς μπορείτε να διασφαλίσετε ότι τους δίνετε επαρκείς εξηγήσεις ώστε να κατανοήσουν τα επιχειρήματά σας και όχι να αρνούνται και να απορρίπτουν όλα όσα λέτε;
- Εξηγήστε στην ομάδα ποια ήταν τα βήματα που ακολουθήσατε για την επαλήθευση των πληροφοριών.

Ως συντονιστής, μπορείτε να αποφασίσετε να καθιερώσετε μια συνθήκη νίκης, για να δώσετε κίνητρα στους συμμετέχοντες και να δώσετε στη δραστηριότητα μεγαλύτερη δυναμική. Το καθεστώς νίκης βασίζεται στην ικανότητα των συμμετεχόντων (είτε ατομικά είτε σε ομάδες) να τσεκάρουν την ακόλουθη λίστα ελέγχου:

Στο χάρτη της Γερμανίας:

- Υπάρχουν δύο διαφορετικές εποχές, 1 πόντος
- Το τηλεοπτικό πρόγραμμα έχει αλλάξει τα χρώματα 4 φορές από το 1997, παράλληλα με τη βελτίωση των οπτικών γραφημάτων και της χρωματικής παλέτας, 2 πόντοι
- Διαπίστωση ότι αυτή η συνωμοσιολογική αφήγηση διαδόθηκε από έναν ακροδεξιό πολιτικό (AfD) 2 πόντοι

Στο χάρτη της Ισπανίας:

- Ο παρουσιαστής είναι ο Roberto Braserο. 0.5 πόντος
- Τα έτη που αναγράφονται δεν είναι ορθά (2017 και 2022). 1 πόντος
- Πρόκειται για δύο διαφορετικούς χάρτες: ο ένας απεικονίζει τον χάρτη με συναγερμό για τα επίπεδα των θερμοκρασιών, ενώ ο άλλος τον χάρτη με τις μέγιστες θερμοκρασίες. 1 πόντος
- Αυτή η παραποίηση διαδόθηκε από γεωργιανούς χρήστες του Facebook και στη συνέχεια έφτασε στο ισπανικό κοινό. 2 πόντοι
- Ο παρουσιαστής Braserο το διέψευσε η ίδια απαντώντας σε κριτική που δέχτηκε στο Twitter. 0.5 πόντος

Επιπλέον πόντοι:

- Ο/Η συμμετέχοντας/ουσα χρησιμοποίησε το εργαλείο "Google Lenses" ή το "Reverse Image Search". 2 πόντοι
- Ο/Η συμμετέχοντας/ουσα βρήκε τα δύο άρθρα που αναφέρονται στη βιβλιογραφία. 2 πόντοι

Πιθανές Τροποποιήσεις: Η άσκηση μπορεί να γίνει και μεμονωμένα. Η εξήγηση αυτής της ψευδούς είδησης είναι απλή και ο συντονιστής μπορεί να την εξηγήσει αν οι συμμετέχοντες δεν βρίσκουν τον λόγο για τον οποίο αυτές οι εικόνες ακολουθούν αυτό το μοτίβο. Αυτού του είδους οι συγκρίσεις γίνονται συνήθως προκειμένου να χειραγωγηθεί η πραγματικότητα και να παρουσιαστεί κάποιο είδος χειραγώγησης των μέσων ενημέρωσης για την πρόγνωση του καιρού. Το φαινόμενο αυτό έχει παρατηρηθεί και σε άλλες χώρες όπως η Σουηδία (βλ. τον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://factcheck.afp.com/doc.afp.com.32C27XA>) ή η Ιταλία (βλ. <https://www.open.online/2022/07/29/negazionismo-riscaldamento-globale-unita-1964-fc/>), επομένως είναι μια επαναλαμβανόμενη τεχνική χειραγώγησης στην Ευρώπη. Πολλά επιχειρήματα καταρρίπτουν αυτές τις ψευδείς συνωμοσίες. Το πιο απλό είναι ότι συνήθως αυτές οι εικόνες λαμβάνονται από διαφορετικά κανάλια στα μέσα ενημέρωσης, επιλέγοντας ακριβώς εκείνες που έχουν εντελώς διαφορετικά χρώματα. Εάν οι εικόνες προέρχονται από το ίδιο κανάλι, αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι υποδεικνύουν διαφορετικά φαινόμενα. Για παράδειγμα, στο Παράρτημα 3α, το πρώτο φαινόμενο είναι μια απλή πρόγνωση του καιρού, ενώ η δεύτερη υποδεικνύει το επίπεδο κινδύνου. Στην Ισπανία, το επίπεδο κινδύνου παρουσιάζεται με χρώματα (πράσινο, κίτρινο, πορτοκαλί και κόκκινο), ενώ η πρόγνωση του καιρού ακολουθεί διαφορετικό χρωματικό μοτίβο. Ως εκ τούτου, οι εικόνες αυτές είναι επιλεκτικά επεξεργασμένες, ώστε να φαίνεται ότι το πρόγραμμα δείχνει τις ίδιες πληροφορίες, ενώ αυτό δεν ισχύει. Στην περίπτωση του χάρτη της Γερμανίας, υπάρχει επίσης έλλειψη πλαίσιασης. Στη συγκεκριμένη τηλεοπτική εκπομπή πρόγνωσης του καιρού, αλλάζουν τα χρώματα ανάλογα με την εποχή ή ακόμη και τον μήνα. Ο χάρτης του 1997 είχε τα χρώματα του καλοκαιριού, ενώ ο δεύτερος αυτά της άνοιξης. Επομένως, η σύγκριση γίνεται μεταξύ ενός ανοιξιάτικου χάρτη με έναν καλοκαιρινό χάρτη. Επιπλέον, η συγκεκριμένη εκπομπή πρόγνωσης έχει αλλάξει τα χρώματά της τρεις φορές από το 1997, προσαρμόζοντάς τα σε νέες τεχνολογίες και νέες αποχρώσεις. Η ύπαρξη περισσότερων αποχρώσεων έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη περισσότερων αντιθέσεων. Επιπλέον, οι διευθυντές της εκπομπής για την πρόγνωση του καιρού υποστηρίζουν ότι, δεδομένου ότι οι θερμοκρασίες γίνονται όλο και πιο θερμές, έπρεπε να προσαρμόσουν τα χρώματα της ανοιξιάτικης και της καλοκαιρινής παλέτας ώστε να είναι ορατές οι αντιθέσεις, διαφορετικά ο χάρτης θα φαινόταν ολοκόκκινος.

Απολογισμός: Ήσασταν ικανοποιημένοι με την απάντησή σας; Πιστεύετε ότι θα ήταν αποτελεσματική σε μια κατάσταση στην πραγματική ζωή; Τι θα είχατε αλλάξει; Μήπως θα ενεργούσατε διαφορετικά;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

<https://edmo.eu/publications/the-chromatic-change-conspiracy-theory/>
<https://correctiv.org/faktencheck/2023/06/16/nein-die-tagesschau-manipuliert-keine-wetterkarten/>

Ενότητα 4. Μελέτες Περίπτωσης

4. Μελέτη Περίπτωσης 1 – Τα Δελφίνια της Βενετίας

Διάρκεια: 25 λεπτά.

Μαθησιακοί Στόχοι/ Βασικά Μηνύματα. Να είναι σε θέση οι συμμετέχοντες/ουσες να εντοπίζουν τις ψευδείς ειδήσεις και να μάθουν πώς να τις καταπολεμούν.

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι. Αντίτυπα του Παραρτήματος 4

Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων: το πολύ 10

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Χωρίστε την ομάδα σε ζευγάρια. Δώστε τους αντίγραφα του Παραρτήματος 4 (1 ανά ζευγάρι). Το Παράρτημα 4 απεικονίζει μια ψευδή είδηση, αλλά μην αποκαλύψετε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες αν είναι ψευδής ή όχι. Η δουλειά τους είναι να χρησιμοποιήσουν κάθε δυνατό εργαλείο προκειμένου να διαπιστώσουν αν πρόκειται για ψευδή ή αληθή είδηση. Η είδηση που παρατίθεται στο Παράρτημα 4 είναι ψευδής, αλλά βασίζεται σε ένα αληθινό γεγονός: δελφίνια και κύκνοι εμφανίστηκαν στα κανάλια της Βενετίας, αλλά δεν έμειναν για πολύ. Στην αρχή, κυκλοφόρησαν κάποιες ψευδείς ειδήσεις καθώς μερικά δελφίνια εθεάθησαν στο λιμάνι του Κάλιαρι στη Σαρδηνία, υποστηρίζοντας ότι αυτά εμφανίστηκαν στη Βενετία. Ωστόσο, δύο εβδομάδες μετά από αυτό το γεγονός, κάποια δελφίνια εθεάθησαν επίσης στο λιμάνι της Βενετίας, αν και δεν εισήλθαν στα κανάλια. Ωστόσο, δεν έμειναν για πολύ, καθώς η Ομάδα Αντιμετώπισης Έκτακτης Ανάγκης για εκβρασμούς Κητών (Cetacean strandings Emergency Response Team - CERT) ανέφερε ότι τα δελφίνια ήταν φοβισμένα και εντελώς αποπροσανατολισμένα. Παρέμειναν εγκλωβισμένα για δύο ώρες μέχρι η CERT να τα επαναφέρει στην ανοιχτή θάλασσα. Αν και το γεγονός ότι δελφίνια εθεάθησαν στη Βενετία είναι αληθινό, αυτό δεν σημαίνει ότι παρέμειναν εκεί και έγιναν μέρος του θαλάσσιου οικοσυστήματος της Βενετίας, όπως άλλωστε δεν ισχύει ούτε για τους κύκνους. Πρόκειται για ένα μεμονωμένο γεγονός, το οποίο προκλήθηκε από την έλλειψη θαλάσσιας κυκλοφορίας και τουρισμού κατά τη διάρκεια του αποκλεισμού λόγω της πανδημίας του Covid-19, γεγονός που επέτρεψε σε ορισμένα ζώα, στην προκειμένη περίπτωση δελφίνια και κύκνους, να εξερευνήσουν περαιτέρω την πόλη.

Όταν εξηγείτε τη δραστηριότητα, ξεκαθαρίστε ότι η είδηση μπορεί να είναι είτε αληθής είτε ψευδής, αφήστε ανοιχτό το ενδεχόμενο πιθανών ερμηνειών και πείτε τους να εφαρμόσουν τις γνώσεις που απέκτησαν προηγουμένως. Οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν στη διάθεσή τους 20 λεπτά για να διαπιστώσουν αν το άρθρο παρέχει ψευδείς ή αληθείς πληροφορίες.

Πιθανές Τροποποιήσεις.

Απολογισμός. Σας ήταν δύσκολο να διαπιστώσετε την εγκυρότητα των ειδήσεων; Ποιες ήταν οι αρχικές σας σκέψεις σχετικά με τις πληροφορίες; Αλλάξατε την τελική σας άποψη σχετικά με αυτήν; Ποια ήταν τα στοιχεία που εντοπίσατε ως χαρακτηριστικά συστατικά μιας ψευδούς είδησης;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι: <https://edition.cnn.com/travel/article/venice-canal-dolphins/index.html>

4. Μελέτη Περίπτωσης 2. Αναφορά του περιοδικού "Under scrutiny"

Διάρκεια: 25 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι/ Βασικά Μηνύματα. Να είναι σε θέση οι συμμετέχοντες/ουσες να εντοπίζουν τις ψευδείς ειδήσεις και να μάθουν πώς να τις καταπολεμούν.

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι. Αντίτυπα του Παραρτήματος 5

Εκτιμώμενος αριθμός συμμετεχόντων: το πολύ 10

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Χωρίστε την ομάδα σε ζευγάρια. Δώστε τους αντίτυπα του Παραρτήματος 5 (1 ανά ζευγάρι). Το Παράρτημα 5 υποτίθεται ότι αναπαριστά ένα εξειδικευμένο περιοδικό που ασχολείται και εκδίδει άρθρα σχετικά με την κλιματική αλλαγή. Από τις δύο ειδήσεις, η μία είναι πραγματικό γεγονός (το γεγονός ότι λιώνουν οι πάγοι) και η άλλη είναι ψευδής (η λύση της μουστάρδας). Αντιπροσωπεύει μια τυπική περίπτωση ψευδούς είδησης που έχει σκοπό να γίνει πιστευτή, καθώς τοποθετείται δίπλα σε ένα αληθινό γεγονός. Στόχος είναι η προσέλκυση αναγνώστων, συγχωνεύοντας επιστημονικά δεδομένα και ακριβή γεγονότα με τίτλους που σκοπό έχουν να εντυπωσιάσουν. Έτσι, το περιοδικό θα προσελκύσει αναγνώστες, παρακάμπτοντας τον αρχικό σκεπτικισμό. Πρόκειται για έναν πιο εξελιγμένο τρόπο ενίσχυσης των απόψεων: ο αναγνώστης θα λάβει μια συγκεκριμένη επιστημονική και ακριβή εισήγηση και μια πρωτότυπη/περίεργη εισήγηση. Και οι δύο εισροές θα διαβάζονται μαζί και, εφόσον δημοσιεύονται στην ίδια σελίδα, θα τους δίνεται παρόμοια αίσθηση εγκυρότητας. Κατά την εξήγηση της δραστηριότητας, πείτε στους συμμετέχοντες να αναγνωρίσουν αν πρόκειται για ψευδείς ειδήσεις ή όχι και εξηγήστε γιατί κατέληξαν στα συμπεράσματά τους.

Πιθανές Τροποποιήσεις. Ο συντονιστής θα πρέπει να αξιολογήσει πόση συμβολή σχετικά με τη δραστηριότητα θα πρέπει να δώσει. Για παράδειγμα, για να δώσει περισσότερες υποδείξεις, ο συντονιστής θα μπορούσε να αναφέρει ότι το ένα είναι αληθινό γεγονός και το άλλο ψεύτικο, αφήνοντας τους συμμετέχοντες να αναγνωρίσουν ποιο είναι ποιο.

Απολογισμός. Σας ήταν δύσκολο να διαπιστώσετε την εγκυρότητα των ειδήσεων; Ποιες ήταν οι αρχικές σας σκέψεις σχετικά με τις πληροφορίες; Αλλάξατε την τελική σας άποψη σχετικά με αυτήν; Ποια ήταν τα στοιχεία που εντοπίσατε ως χαρακτηριστικά συστατικά μιας ψευδούς είδησης;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι. <https://phys.org/news/2021-10-climate-misinformation-people-ways-combat.html>

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΨΕΥΔΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

01.

02.

03.

04.

Βασικές σημειώσεις

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

1 Επιστήμονας

2 Πολιτικός

3 Αντιπρόσωπος της Βιομηχανίας Άνθρακα

4 Αντιπρόσωπος της Αυτοκινητοβιομηχανίας

5 Αντιπρόσωπος των Μέσων Ενημέρωσης

ΜΕΣΟ

1 Συνέλευση

2 Συνέντευξη

3 Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

4 Τηλεόραση

5 Εφημερίδες

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

1 Φωτοβολταϊκά πάνελ

2 Ηλεκτρικά αυτοκίνητα

3 Πλαστικά

4 Μπαταρίες

5 Ορυκτά καύσιμα

Σαρώστε τον ακόλουθο κωδικό QR για να δείτε τις εικόνες.

THE TRAVELLER

ΔΕΛΦΙΝΙΑ ΚΑΙ ΚΥΚΝΟΙ, ΤΟ ΝΕΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΘΕΑΜΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ!

Βενετία, Ιταλία: Σε μια αξιοσημείωτη εξέλιξη των γεγονότων, τα κάποτε πολυσύχναστα κανάλια της Βενετίας, τα οποία διέσχιζαν κυρίως γόνδολες και τουριστικά σκάφη, έχουν φιλοξενούν έναν απροσδόκητο πληθυσμιακό κύμα κύκνων και δελφινιών. Αυτό το φυσικό φαινόμενο, το οποίο προκλήθηκε από την ανάπαυλα της ανθρώπινης δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, έχει συγκεντρώνει την προσοχή των τουριστών σε όλο τον κόσμο και έχει μετατρέψει τις υδάτινες οδούς της πόλης σε ένα μαγευτικό θέαμα της άγριας ζωής.

Καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19, καθώς οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί μείωναν την εισροή τουριστών και οι Βενετοί παρέμεναν στα σπίτια τους, η φύση εκμεταλλεύτηκε το ήρεμο αυτό περιβάλλον. **Με τη μειωμένη κυκλοφορία σκαφών και τα χαμηλότερα επίπεδα ρύπανσης, το ευαίσθητο οικοσύστημα της βενετσιάνικης λιμνοθάλασσας άρχισε να ανακάμπτει, προσελκύοντας μια ποικιλία πτηνών και ειδών θαλάσσιας ζωής.**

Οι κύκνοι, γνωστοί για την κομψότητα και τη χάρη τους, έχουν επανέλθει με χάρη στο προσκήνιο, κοσμώντας τα κανάλια με τη γαλήνια παρουσία τους. Τα κατάλευκα φτερά τους σε αντιπαράθεση με το ιστορικό σκηνικό της Βενετίας έχουν αναδειχθεί σε εμβληματικό θέαμα, προσελκύοντας επισκέπτες που ανυπομονούν να απαθανατίσουν την τέλεια φωτογραφία.

Εξίσου μαγευτικά είναι και τα παιχνιδιάρικα κοπάδια **δελφινιών** που έχουν επανεμφανιστεί στην Αδριατική Θάλασσα και πλησιάζουν περισσότερο από ποτέ τις υδάτινες οδούς της πόλης. Τα παιχνιδιάρικα κόλπα και οι ακροβατικές επιδείξεις τους έχουν ενθουσιάσει τόσο τους ντόπιους όσο και τους τουρίστες, προσφέροντας μια σπάνια εικόνα των φυσικών θαυμάτων της Μεσογείου. Για πολλούς Βενετσιάνους, η επιστροφή αυτών των μεγαλοπρεπών πλασμάτων συμβολίζει μια ανανεωμένη ελπίδα για το μέλλον της πόλης μετά την πανδημία. «Είναι σαν η φύση να έχει ανακτήσει το έδαφός της», παρατηρεί ο Luca Rossi, παλιός κάτοικος της Βενετίας. «Η θέα των κύκνων που κολυμπούν με χάρη στα κανάλια και που χοροπηδούν στη θάλασσα φέρνει μια αίσθηση χαράς και ηρεμίας που είχαμε χρόνια να αισθανθούμε».

Οι τουρίστες, επίσης, έχουν γοητευτεί από αυτή την απροσδόκητη τροπή των γεγονότων. «Ηρθα στη Βενετία περιμένοντας να δω όμορφη αρχιτεκτονική και τέχνη, αλλά το να δω αυτά τα ζώα στο φυσικό τους περιβάλλον ήταν το αποκορύφωμα του ταξιδιού μου», αναφέρει η Sarah Matthews, επισκέπτρια από το Λονδίνο. «Αυτό αποτελεί μια υπενθύμιση για την προσαρμοστικότητα της φύσης και για το πόσο συνυφασμένοι είμαστε με το περιβάλλον μας».

Καθώς **εξαπλώνεται η φήμη για το νέο καταφύγιο άγριας ζωής της Βενετίας**, οι τουριστικοί πράκτορες έχουν αρχίσει να προσφέρουν **εξειδικευμένες εκδρομές που επικεντρώνονται στην παρατήρηση των κύκνων και των δελφινιών στο φυσικό τους περιβάλλον**. Αυτές οι φιλικές προς το περιβάλλον εκδρομές αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία της διατήρησης του ευαίσθητου οικοσυστήματος της Βενετίας και την προώθηση βιώσιμων τουριστικών πρακτικών.

Η επιστροφή των κύκνων και των δελφινιών στα κανάλια της Βενετίας δεν είναι ένα προσωρινό φαινόμενο, καθώς οι επιστήμονες εκτιμούν ότι η Βενετία θα γίνει ενδεχομένως το νέο πράσινο κέντρο άγριας ζωής στην Ιταλία, ενώ παράλληλα θα διατηρήσει την αρχιτεκτονική ομορφιά της. Τόσο οι ντόπιοι όσο και οι τουρίστες υπενθυμίζεται ότι πρέπει να αγαπούν και να προστατεύουν την ομορφιά που τους περιβάλλει, τόσο στη στεριά όσο και στις υδάτινες οδούς που χαρακτηρίζουν τη μοναδική γοητεία της Βενετίας.

«... το να δω αυτά τα ζώα στο φυσικό τους περιβάλλον ήταν το αποκορύφωμα του ταξιδιού μου»

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ UNDER SCRUTINY

ΥΠΕΡΘΕΡΜΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ

Η ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΠΑΓΟΥ ΠΟΥ ΛΙΩΝΕΙ ΣΤΗ ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΜΟΝΟ ΗΜΕΡΑ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΗ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΛΥΨΕΙ ΤΗ ΦΛΟΡΙΝΤΑ ΜΕ 5,09 ΕΚΑΤΟΣΤΑ ΝΕΡΟΥ

Σε μια σκληρή αποκάλυψη η οποία αναδεικνύει τον επιταχυνόμενο ρυθμό της κλιματικής αλλαγής, οι επιστήμονες ανακάλυψαν ότι η ποσότητα πάγου που λιώνει στη Γροιλανδία σε μια μόνο ημέρα είναι αρκετή για να καλύψει ολόκληρη την πολιτεία της Φλόριντα με πάνω από 5 εκατοστά νερού. Αυτή η ανησυχητική διαπίστωση υπογραμμίζει την ταχύτητα της απώλειας πάγου στην περιοχή της Αρκτικής και τις δυνητικά καταστροφικές συνέπειές της για τις παράκτιες περιοχές με χαμηλό υψόμετρο ανά τον κόσμο.

Σύμφωνα με μια έγκυρη μελέτη, οι ερευνητές υπολόγισαν ότι ο όγκος του λιωμένου πάγου από τη Γροιλανδία κατά τη διάρκεια μιας μέσης ημέρας ισοδυναμεί με την εντυπωσιακή ποσότητα των 5,09 εκατοστών νερού να καλύπτει ολόκληρη τη Φλόριντα. Ο υπολογισμός αυτός, ο οποίος βασίζεται σε δορυφορικές παρατηρήσεις και προηγμένες τεχνικές μοντελοποίησης, παρέχει μια ενστικτώδη απεικόνιση της κλίμακας της απώλειας πάγου σε ένα από τα μεγαλύτερα στρώματα πάγου στον κόσμο.

Under Scrutiny | Τεύχος 70 | 234

ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ

ΦΥΤΑ ΜΟΥΣΤΑΡΔΑΣ: ΜΙΑ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΗ ΛΥΣΗ

Σε μια πολλά υποσχόμενη εξέλιξη όσον αφορά τις προσπάθειες της αεροπορικής βιομηχανίας να καταπολεμήσει την κλιματική αλλαγή, οι ερευνητές εντόπισαν μια νέα λύση: καύσιμο αεριωθούμενων αεροσκαφών (jets) που προέρχεται από φυτά μουστάρδας. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, η μετάβαση σε αυτή την εναλλακτική πηγή καυσίμου θα μπορούσε να οδηγήσει σε αξιοσημείωτη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά σχεδόν 70%.

Το παραδοσιακό καύσιμο αεριωθούμενων αεροσκαφών, προερχόμενο από ορυκτά καύσιμα, συμβάλλει σημαντικά στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επιδεινώνοντας την κλιματική αλλαγή και τις συναφείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις της. Ωστόσο, η χρήση βιοκαυσίμων, όπως αυτά που παράγονται από φυτά μουστάρδας, αποτελεί μια βιώσιμη εναλλακτική λύση. Αυτά τα βιοκαύσιμα θεωρούνται ουδέτερα ως προς τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, δεδομένου ότι το διοξείδιο που απορροφάται από τα φυτά κατά την ανάπτυξή τους αντισταθμίζει τις εκπομπές που εκλύονται κατά την καύση του.

Τα φυτά μουστάρδας, γνωστά για την ταχεία ανάπτυξή τους και την ικανότητά τους να ευδοκούν σε ποικίλα κλίματα, αποτελούν μια πολλά υποσχόμενη πηγή για παραγωγή βιοκαυσίμων. Αξιοποιώντας τα έλαια που λαμβάνονται από τους σπόρους μουστάρδας, οι ερευνητές ανέπτυξαν ένα ανανεώσιμο και φιλικό προς το περιβάλλον καύσιμο για τα αεριωθούμενα αεροσκάφη, ικανό να φέρει επανάσταση στην προσέγγιση της αεροπορικής βιομηχανίας όσον αφορά τη βιωσιμότητα. Ο δυνητικός αντίκτυπος της μετάβασης σε καύσιμο αεριωθούμενων αεροσκαφών με βάση τη μουστάρδα είναι σημαντικός, όχι μόνο όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, αλλά και την προώθηση ενός πιο βιώσιμου μέλλοντος για τα αεροπορικά ταξίδια. Με περαιτέρω προώθηση της έρευνας και επενδύσεων, αυτή η καινοτόμος λύση θα μπορούσε να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στον μετριασμό του περιβαλλοντικού αποτυπώματος του τομέα των αερομεταφορών και στην προώθηση των παγκόσμιων προσπαθειών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Anti-
RUMQUR

stiftung
digitale
chancen

**CITIZENS
IN POWER**

challedu
Inclusion | gender | education

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Η παρούσα δημοσίευση αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο του συγγραφέα/των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης